

Nağıyeva Aysel Cəlil qızı,

Bakı Dövlət Universitetinin Kriminalistika və məhkəmə ekspertizası kafedrasının doktorantı

E-mail: aysel.nagiyeva@mail.ru

UOT 343.1

DOI: <https://doi.org/10.30546/2218-9130.041.2026.4034>

YETKİNLİK YAŞINA ÇATMAYANLARA QARŞI CİNSİ XARAKTERLİ CİNAYƏTLƏRİN QARŞISININ ALINMASI SAHƏSİNDƏ QANUNVERİCİLİK SİSTEMİNİN ÇATIŞMAZLIQLARI

Açar sözlər: seksual cinayətlər, yetkinlik yaşına çatmayanlar, cinsi zorakılıq, qanunvericilik, razılıq yaşı, rəqəmsal zorakılıq, beynəlxalq standartlar, uşağın hüquqlarının müdafiəsi.

Ключевые слова: сексуальные преступления, несовершеннолетние, сексуальное насилие, законодательство, возраст согласия, цифровое насилие, международные стандарты, защита прав ребенка.

Keywords: sexual crimes, minors, sexual violence, legislation, age of consent, digital violence, international standards, protection of the rights of the child.

Giriş

Yetkinlik yaşına çatmayanların cinsi təxünləməlişinin qorunması insan hüquqlarının təmin olunması sahəsində ən aktual problemlərdən biridir. İnkişaf etmiş normativ baza mövcud olsa da, müasir cinayət qanunvericiliyi uşaqları cinsi zorakılıqdan hər zaman effektiv şəkildə qorumur.

Bu, həm cinayət tərkibinin qeyri-dəqiqliyi, həm də cinsi zorakılığın müasir formalarının – o cümlədən rəqəmsal mühitdə törədilən

cinayətlərin – hüquqi mexanizmlərinin yenilənməməsi ilə özünü göstərir.

Hüquq tətbiqi təcrübəsi göstərir ki, bir çox cinayət qanunu normaları aydınlaşdırılmalı, sistemləşdirilməli və internet texnologiyalarından istifadə edilən yeni cinayət formalarına uyğunlaşdırılmalıdır.

1. Cinayət-hüquq normalarının müddəalarının qeyri-müəyyənliyi

Cinayət qanunvericiliyinin müxtəlif maddələrində nəzərdə tutulan cinayət tərkiblərinin bir-birindən fərqləndirilməsi ən ciddi problemlərdən biridir. Məsələn, istintaq orqanlarının təcrübəsində hansı hərəkətlərin əxlaqsız hərəkətlər, hansıların isə zorla edilən və ya digər seksual xarakterli hərəkətlər kimi tövsif edilməli olduğu ilə bağlı tez-tez çətinliklər yaranır. Müddəaların qeyri-dəqiq ifadə olunması hüquqi normaların subyektiv yozumuna şərait yaradır və məhkəmə təcrübəsində vahid yanaşmanın formalaşmasına mane olur, bu isə ədalət və qanun qarşısında bərabərlik prinsiplərini pozur. Beləliklə, “əxlaqsız hərəkətlər” ilə “razılıq olmadan seksual xarakterli hərəkətlər” anlayışları arasındakı sərhədlər aydın müəyyənləşdirilməmiş qalır. Bu isə normaların müxtəlif şəkildə şərh olunmasına

və məhkəmə təcrübəsinin qeyri-sabitliyinə gətirib çıxarır.

Nəticədə, mahiyyət etibarilə oxşar əməllər müxtəlif maddələr üzrə tövsif oluna bilər ki, bu da hüquq tətbiqetməsində vahidlik prinsipini pozur.

2. Razılıq yaşının müəyyən edilməsi problemləri

Yetkinlik yaşına çatmayanların qorunmasının mühüm elementlərindən biri də könüllü cinsi münasibətlərə başlamaq üçün mümkün olan yaşın müəyyən edilməsidir. Müxtəlif ölkələrdə qanunverici qarşılıqlı razılıq əsasında cinsi münasibətlərə icazə verilən yaşı fərqli şəkildə müəyyənləşdirir. Bəzi hallarda bu, cinayət və ailə qanunvericiliyinin müddəaları arasında kolliziyalara səbəb olur. Bundan əlavə, yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin psixoloji və emosional yetkinliyinin qiymətləndirilməsi üçün aydın meyarların olmaması məhkəmə təcrübəsində çətinliklər yaradır: həqiqətən könüllü razılığın olub-olmadığını, yaxud etimadın, asılılığın sui-istifadə edildiyini və ya şəxsin aldadıldığını müəyyənləşdirmək çətin olur.

3. Seksual zorakılığın rəqəmsal formaları və qanunvericilikdəki boşluqlar

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı uşaqların yeni növ seksual istismarı formalarını meydana çıxarmışdır. Lakin bir çox ölkələrdə qanunvericilik bu dəyişikliklərin sürətinə uyğunlaşa bilmir. Aşağıdakı əməllərin tövsif edilməsi zamanı çətinliklər yaranır:

- 1) onlayn qruminq (uşağın internetdə seksual istismar məqsədilə etibarının qazanılması);
- 2) sekstorşn (yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin intim görüntüləri ilə şantaj edilməsi);
- 3) uşaqların iştirakı ilə intim məzmunun yayılması.

Bu formaların cinayət qanunvericiliyində birbaşa təsbit olunmaması nəticəsində belə əməllər ya cəzasız qalır, ya da onların ictimai təhlükəliliyinin səviyyəsini tam əks etdirməyən maddələr üzrə tövsif edilir.

4. Seksual zorakılığın rəqəmsal formaları və qanunvericilikdəki boşluqlar

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı uşaqların seksual istismarı üçün yeni formaların yaranmasına səbəb olmuşdur. Lakin bir çox ölkələrdə qanunvericilik bu dəyişikliklərə uyğunlaşmaqda gecikir. Aşağıdakı əməllərin tövsifi zamanı bir sıra problemlər meydana çıxır:

- onlayn qruminq (uşağın seksual istismar məqsədi ilə internetdə onunla etimad münasibətləri qurulması);
- sekstorşn (intim görüntülərdən istifadə etməklə şantaj);
- yetkinlik yaşına çatmayanların iştirakı ilə intim məzmunun yayılması.

Bu formaların cinayət qanunvericiliyində birbaşa təsbit edilməməsi belə əməllərin ya cəzasız qalmasına, ya da ictimai təhlükəlilik dərəcəsini tam əks etdirməyən maddələrlə tövsif edilməsinə səbəb olur.

5. Zərərçəkmişlərin hüquqlarının kifayət qədər qorunmaması

Mövcud cinayət-prosessual mexanizmlər həmişə yetkinlik yaşına çatmayan zərərçəkmişlərin hüquqlarını təmin etmir. Bəzi yurisdiksiyalarda aşağıdakı tələblər mövcud deyil:

- 1) uşağın xüsusi avadanlıqlarla təchiz olunmuş otaqda dindirilməsi;
- 2) dindirmə prosesində psixoloq və ya pedaqoqun məcburi iştirakının təmin edilməsi;
- 3) təkrar dindirmələrin və üz-üzə dindirmələrin sayının məhdudlaşdırılması.

Bu hallar uşağın istintaq və məhkəmə icratı zamanı travmanı yenidən yaşaması ilə nəticələnən ikinci dərəcəli viktimizasiyaya səbəb olur. Hər bir halda məxfiliyin qorunması, təzyiq və təsirdən müdafiə, habelə məlumatların ictimaiyyətə açıqlanmamasına dair tədbirlər lazımı səviyyədə təmin edilmir.

Bu problemlər göstərir ki, yetkinlik yaşına çatmayanların dindirilməsi və ifadələrinin au-

dio-vizual texnologiyalar vasitəsilə qeydə alınması üzrə vahid standartların tətbiqi vacibdir.

5. Qanunvericiliyin beynəlxalq standartlarla uyğunlaşdırılması zərurəti

Beynəlxalq ictimaiyyət uşaqları seksual istismardan qorumaq məqsədilə bir sıra hüquqi mexanizmlər formalaşdırmışdır. Yeniyetmələr beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanan gücləndirilmiş hüquqi müdafiəyə ehtiyac duyurlar. Bu sahədə əsas beynəlxalq sənədlərə aşağıdakılar daxildir:

BMT Uşaq Hüquqları Konvensiyasının müddəaları (1989) və Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında Avropa Şurasının Konvensiyası (Lansarote Konvensiyası, 2007), “Uşaq hüquqları haqqında” BMT Konvensiyasının Uşaq alverinə, uşaq fahişəliyinə və uşaq pornoqrafiyasına dair Fakultativ Protokol (2000) kompleks profilaktika, müdafiə və cinayət məsuliyyətinin yaradılmasını nəzərdə tutur.

Buna baxmayaraq, bu aktların müddəaları bir sıra dövlətlərin milli qanunvericiliyində tam əks olunmayıb. Nəticədə tənziqləmədə boşluqlar qalır ki, bu da beynəlxalq əməkdaşlığın səmərəli həyata keçirilməsinə və yeniyetmələrin hüquqlarının qorunmasına əngəl törədir.

Təhlükəsiz beynəlxalq informasiya məkanının yaradılmasına ilk addım olaraq 23 noyabr 2001-ci ildə Avropa Şurası tərəfindən Budapeştdə “Kibercinayətkarlıq haqqında Konvensiya” (ETS No 185) (Budapeşt Konvensiyası) imzalanmışdır. Bu Konvensiya, qlobal informasiya və kompüter texnologiyaları sahəsində sərhədlərarası cinayətkarlığın yaranması və yayılması probleminin dünya ictimaiyyəti tərəfindən tanınmasını, həmçinin onun yalnız ayrı-ayrı dövlətlərin gücü ilə qarşısının alınmasının mümkün olmadığını göstərdi. Budapeşt Konvensiyası insan hüquqlarına hörmət, iştirakçı ölkələrin qarşılıqlı əməkdaşlığı və öhdəliklərin vicdanla yerinə yetirilməsi prinsiplərinə əsaslanan kompleks

beynəlxalq hüquqi aktdır. Konvensiya iştirakçı dövlətlər arasında İKT və informasiya texnologiyalarından istifadə ilə əlaqədar cinayətkarlıqla mübarizənin əsaslarını müəyyən edir və iştirakçı ölkələri cinayətkarlığa qarşı mübarizə üçün cinayət, cinayət-prosessual, mülki və informasiya normalarını uyğunlaşdırmaq məqsədilə qanunvericiliklərini təkmilləşdirməyə çağırır.

Budapeşt Konvensiyasında ilk dəfə beynəlxalq səviyyədə müasir İKT və informasiya texnologiyaları vasitəsilə uşaq pornoqrafiyasının yayılması problemi nəzərə alınmışdır. Konvensiyada uşaq pornoqrafiyası kimi qiymətləndirilə biləcək əməl və onların audiovizual təsvirlərinin geniş izahı verilmişdir:

1) yeniyetmələrin açıq seksual hərəkətlərdə iştirakı;

2) yeniyetmə kimi görünən və ya özünü göstərən şəxslərin açıq seksual hərəkətlərdə iştirakı;

3) açıq seksual hərəkətlərdə iştirak edən yeniyetmələrin real təsviri.

Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında Konvensiyadan fərqli olaraq, Budapeşt Konvensiyasında hüquqları qorunmalı olan yeniyetmələrin yaşı, iştirakçı ölkədə yetkinlik yaşından asılı olaraq 16 yaşa qədər azaldıla bilər.

Budapeşt Konvensiyasına əsasən, uşaq pornoqrafiyası ilə əlaqəli cinayətlər aşağıdakılar ola bilər:

1. pornoqrafik məhsulların (foto, video materiallar) istehsalı və kompüter sistemləri və şəbəkələri vasitəsilə yayılması, o cümlədən baxış üçün müvəqqəti girişin təklifi və ya təmin edilməsi;

2. uşaq pornoqrafik materiallarının kompüter sistemləri və şəbəkələri vasitəsilə yayılması və ya nümayiş etdirilməsi;

3. özü və ya digər şəxslər üçün uşaq pornoqrafik materiallarının kompüter sistemləri və şəbəkələri vasitəsilə əldə edilməsi;

4. uşaq pornoqrafiyasının kompüter sistemində və ya elektron daşıyıcılarda saxlanması və sahiblik edilməsi.

Budapeşt Konvensiyasında yalnız İKT və informasiya texnologiyalarından istifadə ilə törədilən əməl siyahısı müəyyən edilmişdir, lakin onların sosial təhlükəlilik nəticələri və ya yaranma riski göstərilməmişdir. Bu xüsusiyyətlərin müəyyən edilməsi hüququ iştirakçı ölkələrə buraxılmışdır.

Budapeşt Konvensiyası tədricən aktuallığını itirir. 20 ildən artıq müddət ərzində elm, texnika və texnologiyalar əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etmiş, bu isə müasir qlobal əlaqə və informasiya ötürmə vasitələrindən istifadə ilə əlaqəli yeni növ, üsul və vasitələrin yaranmasına səbəb olmuşdur. Bu gün kibercinayətkarlığa qarşı effektiv dövlətlərarası əməkdaşlığı təmin edəcək yeni kompleks beynəlxalq hüquqi aktın hazırlanması və qəbul edilməsi məsələsi aktuallaşır, eyni zamanda iştirakçı ölkələrin suverenliyinin qorunması təmin edilməlidir.

2006-cı ildə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) yeniyetmələr arasında tədqiqat aparmış və 18 yaşına qədər olan 73 milyon oğlan və 150 milyon qızın müxtəlif formalarda yetkinlər tərəfindən seksual zorakılığa məruz qaldığını müəyyən etmişdir [6].

Rəsmi statistik məlumatlar isə həmin dövrdə real vəziyyəti əks etdirmir. Seksual təbiətli cinayətlər həmişə yüksək səviyyədə gizli olur, xüsusən uşaqlar arasında. Bir çox cinayətlər yalnız illər sonra məlum olur, qurbanlar böyüyüb bunu danışmağa hazır olduqda.

Beynəlxalq tədqiqatların nəticəsi olaraq, o cümlədən yeniyetmələrə qarşı seksual cinayətlər sahəsində, 25 oktyabr 2007-ci ildə Avropa Şurasının Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında Konvensiyası (Lansarote Konvensiyası) hazırlanmış və qəbul edilmişdir [2].

Lansarote Konvensiyası uşaqları bütün formadakı seksual istismardan qoruma anlayışını

genişləndirmiş və beynəlxalq səviyyədə yeniyetmələrin maraqlarının qorunması ilə bağlı bir sıra kəskin məsələləri qaldırmışdır, bu məsələlər Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında Konvensiyanın 34-cü maddəsi çərçivəsini aşır.

Birincisi, dünya ictimaiyyəti qəbul etmişdir ki, yeniyetmələrin seksual hərəkətlərə, fahişəliyə və digər pozğun hərəkətlərə məcbur edilməsi yolu ilə onların cinsi toxunulmazlığının və cinsi azadlığının pozulması qurbanlara ağır psixi və fiziki ziyan vurur, onların normal inkişaf və böyümə prosesini pozur, həmçinin digər təhlükəli sosial nəticələrə səbəb olur. İkincisi, informasiya və telekommunikasiya texnologiyalarının və şəbəkələrinin inkişafı və geniş tətbiqi uşaqların cinsi zorakılıq və istismar obyektinə çevrilməsi problemini dərinləşdirmişdir, çünki sosial şəbəkələr və messengerlər potensial qurbanlara çıxışı xeyli asanlaşdırmış və uşaqların uşaq pornoqrafik məzmun yaratmaq və yaymaq prosesinə dolayı yolla cəlb olunmasını mümkün etmişdir.

Yeniyetmələrə qarşı cinsi toxunulmazlığa yönəlmiş cinayətlər haqqında statistik məlumatlar göstərir ki, çox vaxt (50%-dən çox hallarda) təcavüzkarlar qurbanın yaxınları olur: valideynlər, yaxın qohumlar, uşağın rəsmi nümayəndələri, baxıcılar, qonşular, ailə dostları və sairə [3, 4, 5]. İnternet yeni cinsi cinayət formaları yaratmışdır ki, onların törədilməsi üçün uşağı yaxından tanımaq tələb olunmur: “sexting”, “grooming”, uşaq pornoqrafiyasının hazırlanması, saxlanması və yayılması. İnternet resurslarından və elektron rabitə vasitələrindən istifadə cinayətkarı zaman, məkan və digər sərhədlərdən azad edir – o, dünyanın istənilən nöqtəsində hər hansı bir uşağı qanunsuz hərəkətlərə cəlb etməyə çalışa bilər. Müasir “kibersutenyorlar” – yeniyetmələri pornoqrafik materiallar yaratmağa və yaymağa və ya virtual cinsi xidmət göstərməyə məcbur edən şəxslər, əldə olunan uşaq

pornokontentini həm şəxsi məmnuniyyət, həm də kommersiya məqsədilə istifadə edə bilər, fotoları və videoları “gizli” platformalarda və forumlarda sata bilərlər.

Lansarote Konvensiyasının qəbul edilməsinin məqsədləri:

1. dünyaya uşaqlara və yeniyetmələrə qarşı seksual cinayətkarlığın həqiqi miqyasını göstərmək;
2. uşaqların və yeniyetmələrin cinsi toxunulmazlığına və azadlığına qarşı cinayətlərə qarşı dövlətlərarası əməkdaşlıq sistemi üçün əsas yaratmaq;
3. iştirakçı ölkələrin qanunvericiliyinin yeniyetmələrə qarşı seksual xarakterli cinayətlərə qarşı mübarizə sahəsində təkmilləşdirilməsinə kömək etmək.

Lansarote Konvensiyası kompleks xarakter daşıyır və iştirakçı ölkələr üçün bir sıra öhdəliklər müəyyən edir ki, bunlar qanunvericiliyi dəyişdirməkdən daha çox uşaqlara qarşı seksual və digər zorakılığın qarşısını almaq üçün sistem yaratmağa yönəlib. Xüsusilə:

- 1) təhsil, tərbiyə fəaliyyəti, yeniyetmələrin və onların maraqlarının qorunması sahəsində işləyən mütəxəssislərin hazırlanmasını təşkil etmək (müəllimlər, psixoloqlar, tərbiyəçilər, sosial və tibbi işçilər, hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşları daxil olmaqla);
- 2) müxtəlif yaş qruplarından uşaqlar və yeniyetmələr üçün cinsi zorakılıq və istismar anlayışı ilə tanışlıq və təhlükə qarşısında düzgün davranış üsullarını öyrədən maarifləndirmə proqramları hazırlamaq;
- 3) uşaqlara qarşı cinsi zorakılığın riskləri və təhlükələri barədə geniş ictimaiyyət üçün maarifləndirmə tədbirləri təşkil etmək;
- 4) digər profilaktik tədbirləri nəzərdə tutmaq.

Konvensiya həmçinin cinsi zorakılıq və istismara məruz qalmış qurbanlara yardım, xüsusi hüquq-mühafizə orqanlarının formalaşması,

fəaliyyət göstərməsi və beynəlxalq əməkdaşlıq sahələrini əhatə edir.

Lansarote Konvensiyasının bir sıra müddəaları 2010-cu ildə ona qoşulan Azərbaycanın cinayət qanunvericiliyində öz əksini tapmışdır.

İnternetdən törədilən cinayətlərə qarşı qanunvericiliyin inkişaf xüsusiyyətlərini öyrənərkən xarici təcrübəyə diqqət yetirmək vacibdir. Bu sahədə ABŞ, Fransa, Böyük Britaniya, Almaniya, Yaponiya, Çin, Belarus, Qırğızıstan və digər ölkələrin təcrübəsi əhəmiyyətlidir. Xüsusilə Yaponiya, ABŞ, Çin və Fransa, internetdə yeniyetmələrin qorunması sahəsində erkən və geniş hüquqi və siyasi tədbirlər görmüş ölkələr kimi nümunə göstərilə bilər.

Kibercinayətkarlığın qarşısının alınması tədbirlərinin hazırlanması həm dövlətlər, həm də müasir informasiya icmasının bütün üzvləri üçün mürəkkəb və kompleks vəzifədir. İnformasiya cinayətlərinə qarşı ən effektiv tədbirlər sistemi yaratmaq üçün xarici təcrübənin inteqrasiyası vacibdir.

İKT, o cümlədən internet vasitəsilə törədilən cinayətlərin qarşısının alınması məqsədilə beynəlxalq və xarici qanunvericiliyin öyrənilməsi nəticəsində müəyyən edilir ki:

- beynəlxalq hüquqi mexanizmlər əsasən uşaqların qadağan olunmuş və zərərli informasiyadan, eləcə də internet vasitəsilə törədilən qeyri-qanuni dövriyyə və seksual xarakterli cinayətlərdən qorunmasına yönəlmişdir;
- xarici dövlətlərin qanunvericiliyi kibercinayətkarlıqla mübarizə sahəsində ixtisaslaşmış beynəlxalq müqavilə və deklarasiyalara əsaslanır;
- kiberməkanda hüquqların qorunmasına dair vahid beynəlxalq hüquqi aktın qəbulu mövcud geosiyasi şəraitdə çətin olsa da, Uşaqların Hüquqları Konvensiyasının İKT vasitəsilə törədilən cinayətlərdən qorunma müddəaları ilə təkmilləşdirilməsi məqsədəuyğundur;
- xarici təcrübənin müqayisəli təhlili Azərbaycan qanunvericiliyinin və kibertəh-

lükəsizlik sisteminin inkişafı, habelə yeniyetmələrin hüquqlarının müdafiəsi üçün kompleks və institutlararası əməkdaşlığa əsaslanan tədbirlərin hazırlanmasının zəruriliyini göstərir.

Beləliklə, mövcud qanunvericiliyin təhlili göstərir ki, yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinsi cinayətlərə qarşı mübarizə sahəsində bir sıra ciddi hüquqi və təşkilati boşluqlar mövcuddur və yetkinlik yaşına çatmayanların cinayəthüquqi müdafiə sistemi ciddi modernizasiyaya ehtiyac duyur. Cinsi xarakterli cinayətlərə qarşı mübarizənin effektivliyini artırmaq üçün aşağıdakılar zəruridir:

1. yetkinlik yaşına çatmayanların cinsi toxunulmazlığına qarşı təcavüzlə bağlı cinayət tərkiblərinin təriflərinin dəqiqləşdirilməsi;

2. cinayət qanunvericiliyinə rəqəmsal formada cinsi zorakılıqla bağlı ayrıca maddələrin daxil edilməsi;

3. zərərçəkmişlərin müdafiəsi üzrə cinayətprosessual mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi;

4. milli qanunvericilik normalarının beynəlxalq standartlara tam uyğunluğunun təmin edilməsi.

Bu məsələlərin kompleks həlli yetkinlik yaşına çatmayanların hüquq və maraqlarının qorunma səviyyəsini əhəmiyyətli dərəcədə artıracaq, həmçinin cinsi xarakterli cinayətlər törədən şəxslərin cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmasının effektivliyini yüksəldəcək.

Azərbaycanda uşaqların hüquqlarının sosial və hüquqi qorunması ilə bağlı məsələlər Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və bir sıra normativ hüquqi aktlarla tənzimlənir.

Bu sahədə əsas normativ hüquqi sənəd 19 may 1998-ci il tarixində qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının “Uşaq hüquqları haqqında” Qanunudur [1].

2024-cü ilin mart ayı ərzində Azərbaycan Respublikasında uşaqlarla bağlı hüquqi münasibətlərin tənzimlənməsi sahəsində mühüm normativ-hüquqi dəyişikliklər həyata keçirilmiş, bu dövrdə uşaqların hüquq və mənafelərinə dair 35 yeni qanun qəbul edilmişdir. Eyni zamanda, uşaqların hüquqlarının daha səmərəli qorunmasını təmin etmək məqsədilə mövcud qanunvericilik bazasında 100-dən artıq normativ hüquqi akta əlavələr və dəyişikliklər edilmişdir.

Məqalənin elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı İKT vasitəsilə törədilən cinsi xarakterli cinayətlər preventiv hüquq yanaşması əsasında ilk dəfə kompleks şəkildə təhlil edilmiş, müasir onlayn istismar formalarının normativ-hüquqi tənzimlənməsində mövcud boşluqlar müəyyən edilmiş və uşaqyönümlü, travma-həssas prosessual mexanizmlərin tətbiqi üzrə elmi əsaslandırılmış təkliflər irəli sürülmüşdür.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, əldə edilmiş nəticə və irəli sürülmüş təkliflər yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinsi xarakterli cinayətlərin qarşısının alınması sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, hüquq-mühafizə və məhkəmə təcrübəsində uşaqyönümlü yanaşmaların tətbiqi, eləcə də profilaktik və maarifləndirici tədbirlərin hazırlanması zamanı istifadə oluna bilər.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı:

1. “Uşaq hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu [electronic resource]. [HTTPS://E-QANUN.AZ/FRAMEWORK/3292](https://e-qanun.az/framework/3292)
2. Официальный интернет-портал правовой информации: [Электронный ресурс]/URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/view/0001201312160030?index=35>
3. Протокол заседания Правительственной комиссии по делам несовершеннолетних и защите их прав от 7 декабря 2022 г. // Минпросвещения России: [Электронный ресурс]/URL: <https://docs.edu.gov.ru/document/5aa955c1ffe036f78ff07d06d81bdbae/download/5427/> (дата обращения: 23.01.2023)

4. Darnness to light. Child sexual abuse statistics: [Electronic resource] / URL: http://www.d2l.org/wp-content/uploads/2017/01/all_statistics_20150619.pdf (дата обращения: 23.01.2023)

5. UNICEF: Sexual violence against children // UNICEF | for every child: [Electronic resource] / URL: <https://www.unicef.org/protection/sexual-violence-against-children> (дата обращения: 23.01.2023);

6. Online Grooming of Children for Sexual Purposes: Model Legislation & Global Review. 2017, 1st Edition. [Electronic resource]: [Electronic resource] / URL: icmec.org/wp-content/uploads/2017/09/Online-Grooming-of-Children_Final_9-18-17.pdf, 18.12.2019 tarixində baxılıb.

Нагиева Айсель Джалил гызы,
докторант кафедры криминалистики и судебной медицины
Бакинского государственного университета

НЕДОСТАТКИ В ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЕ В ОБЛАСТИ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ СЕКСУАЛЬНЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются проблемы действующего уголовного законодательства, регулирующего ответственность за сексуальные преступления, совершенные против несовершеннолетних. Анализируются существующие противоречия между правовыми нормами, неточность положений и их влияние на эффективность расследования и судебного разбирательства таких дел. Также уделяется внимание корректному описанию деяний, определению возраста согласия, а также правовым и практическим трудностям, возникающим при расследовании преступлений, совершенных с использованием цифровых технологий.

Особое внимание уделяется необходимости совершенствования нормативно-правовой базы в соответствии с современными формами сексуального насилия, с учетом преступлений, совершенных с использованием информационно-коммуникационных технологий. В статье также рассматриваются вопросы защиты прав жертв и важность гармонизации национального законодательства с международными правовыми стандартами. Делаются выводы о необходимости всестороннего совершенствования уголовно-правовой и уголовно-процессуальной базы.

Nagiyeva Aysel Jalil,
Doctoral Student, Department of Criminalistics and
Forensic Science, Baku State University

DEFICIENCIES IN THE LEGISLATIVE SYSTEM IN THE FIELD OF PREVENTION OF SEXUAL CRIMES AGAINST MINORS

SUMMARY

In the article, the problems of the current criminal legislation regulating responsibility for sexual crimes committed against minors are considered. The existing contradictions between legal norms, the inaccuracy of the provisions and their influence on the effectiveness of the investigation and trial of such cases are analyzed. Attention is also paid to the correct description of acts, determining the age of consent, as well as legal and practical difficulties that arise during the investigation of crimes committed using digital technologies.

Special attention is paid to the need to improve the normative and legal base in accordance with modern forms of sexual violence, taking into account crimes committed using information and communication technologies. The article also discusses the issues of protection of victims' rights and the importance of harmonization of national legislation with international legal standards. Conclusions are made about the need for comprehensive improvement of the criminal-law and criminal-procedural base.

Redaksiyaya daxilolma tarixi: 28.12.2025
Təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 16.01.2026
Çapa qəbul olunma tarixi: 19.01.2026